

Redactionele introductie bij het themanummer over het CVS 2018

Toon Zijlstra¹

Inleiding

Het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk streek eind 2018 neer in Amersfoort, op een prachtige trouw- en congreslocatie aan de rand van de oude binnenstad: het Mariënhof. Met bijna 100 presentaties in 34 parallelsessies was het een rijk gevuld programma. Het thema van 2018 was 'Stadskriebels'. Veel van de auteurs verwerkte het thema in de titel of het onderzoek zelf. Natuurlijk waren ook de plenaire hoofdsprekers uitgenodigd op basis van het thema. Aniek Ivens bracht een voor het discipline van transport onderzoek origineel onderwerp, namelijk de gedragingen van sociale insecten, zoals mieren. We leerden hoe mieren de kortste weg naar lekkernijen weten te vinden als groep en hoe sommige mieren zich beschikbaar stellen als brug, zodat anderen bij het voedsel kunnen komen. De tweede spreker, Daan Zandbelt, ging in op de toekomst van de stad en de rol van planner en ontwerpers daarbij.

In dit themanummer op basis van het CVS 2018 kunnen we verder nagenieten. Het bestuur van het CVS overhandigde de redactie van TVW de top dertien van beste papers. De eerste selectie werd, zoals gebruikelijk bij het CVS, gemaakt op basis van de kwaliteit van de samenvatting. De jury heeft alle bijdragen van de top dertien nader bestudeerd en daaruit de beste papers benoemd. Wij hebben de auteurs uit de top tien uitgedaagd om een lange samenvatting te schrijven voor ons tijdschrift. In de samenvatting zouden moeten landen: de relevantie van het onderwerp, de opzet van het onderzoek, de resultaten en vervolgens het handelingsperspectief.

Alle auteurs uit de top tien reageerden positief op ons verzoek. Drie van de auteurs gaven echter aan meer interesse te hebben om een volledig paper in te dienen voor een andere themanummer van TVW, namelijk een nummer over parkeren en een nummer over Mobility-as-a-Service. Beide themanummers zijn nog in voorbereiding op moment van schrijven.

De resterende auteurs hebben een uitgebreide samenvatting ingediend, welke onderworpen is aan een review door minimaal twee referenten. Op basis van die controle bleken alle papers geschikt voor publicatie, steeds wel onder voorbehoud van enkele verbeteringen. Eén auteur heeft echter

¹ Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid en Universiteit Antwerpen, E: toon.zijlstra@minienw.nl

besloten zijn bijdrage in te trekken. De verbeterde lange samenvattingen zijn nu gebundeld in dit themanummer van Tijdschrift Vervoerswetenschap, in een willekeurige volgorde.

Ook alle prijswinnaars zijn vertegenwoordigd in dit themanummer. De eerste prijs bij CVS 2018 werd toegekend aan Stefan de Graaf, Jan-Willem Catshoek en Henk van den Brink met de paper: Waar komen we vandaan en waar gaan we naartoe? Mobile Telephony Data geeft eindelijk antwoord. De redactie van TVW bijzonder tevreden met het resultaat en blij met het enthousiasme van de auteurs.

Overzicht van de bijdragen

Manus Barten, Ron Bos en Rob Temme kijken in hun bijdrage terug naar de ontwikkeling van de mobiliteit in de Brabantse steden over de afgelopen decennia. Daarbij wordt vooral gekeken naar 's-Hertogenbosch. De auteurs zien een groeiende tweedeling Brabant tussen stad en land. Op de A2 is het autoverkeer bijna exponentieel gegroeid (+330%) sinds 1980, terwijl het autogebruik redelijk constant is gebleven in de centrum-stedelijke gebieden. Dit leidt tot een hypothese van een vicieuze cirkel met groeiende auto-afhankelijkheid in de meer perifere gebieden en een virtueuze cirkel met hogere stedelijke dichtheden, meer ruimte voor ov, fiets en voetgangers en meer stedelijke dynamiek.

We bewegen te weinig. Veel mensen halen de norm gezond bewegen niet. Dat is voor Marc Kaelani een reden om te kijken naar 'De bi-causale relatie tussen actief reizen en gezondheid'. In tegenstelling tot de verwachting, ziet Kaelani geen substitutie-effecten tussen actief reizen en sportief-recreatief bewegen. Beide lijken elkaar positief te beïnvloeden. Ook vindt Kaelani geen bewijs voor een positief effect van actief reizen en de geestelijke of lichamelijke gezondheid. Dit kan echter toe te schrijven zijn aan de beschikbare data.

In hun bijdrage aan dit themanummer van TVW beschrijven Stefan de Graaf, Jan Willem Catshoek en Henk van de Brink de mogelijkheden van mobiele telefonie data voor gedetailleerde informatie over verplaatsingen. In tegenstelling tot Floating Car Data is de dekking van mobiele telefonie data vele malen groter. Daarmee kunnen intensiteiten op wegvakken goed worden bepaald. De exacte routekeuze is daarentegen minder goed af te leiden en moet geschat worden. Dit is de samenvatting van de winnende paper bij CVS 2018.

In meerdere opzichten loopt Schiphol tegen haar grenzen aan. Donners, van Buuren en Rijniers onderzochten het substitutiepotentieel van vliegtuig naar trein. Daarbij wordt aangetekend dat er meerdere verbetering in het trein-product wenselijk en noodzakelijk zijn, o.a. een verdere versnelling, wil een substitutie van de grond af komen. In veel gevallen blijft het vliegtuig de snelste optie, dat is altijd zo over afstanden van meer dan 800 km. Alleen een nachttrein kan dan een mogelijk interessant alternatief vormen. Op kortere afstanden zijn er meer mogelijkheden voor substitutie, zo concluderen de auteurs.

In 'Stress meten tijdens de treinreis' doen de auteurs, Mark van Hagen en Martijn Vos, verslag van het onderzoek dat de Nederlandse Spoorwegen uitvoerden naar de stressbeleving tijdens de volledige klantreis van deur-tot-deur. Het stress niveau bleek behoorlijk hoog te liggen, maar deelnemers werd ook verzocht om via Amsterdam CS te reizen in de spits. Aankomst op het station, op het perron en instappen in de trein, zijn typische stress momenten. Het regelmatig bekijken van reisinformatie werd stress-verlagend. Verder zien de onderzoekers een discrepantie tussen de gemeten stressniveaus en de subjectieve stressbeleving. Zo wordt inchecken met de OV-chipkaart als zeer stressvol gemeten, maar niet als dusdanig gerapporteerd.

In een tweede bijdrage van Barth Donners, dit maal met Merlijn van Beurden en Nicoline Dammers, wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de interoperabiliteit tussen trein en metro. Aan de hand van gedetailleerde modellen laten de onderzoekers zien dat toegang van de metro op het regionale treinnetwerk rondom Amsterdam tot substantiële verlichting kan zorgen bij enkele grote knelpunten, zoals Station Schiphol, Amsterdam Amstel en Zuid. Tevens kan de passagierstevredenheid stijgen en kunnen exploitatiekosten dalen. Daarbij lijkt wel sprake te zijn van een belangrijke afweging tussen de grote doorgaande lijnen enerzijds en de meer regionale verbindingen anderzijds.

We zijn nu al benieuwd naar de papers bij het CVS van 2019. Die bijeenkomst staat gepland voor november 2019 in Leuven.